

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XIII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2018

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Tłumaczenie tekstów oraz korekta językowa native speakerów tekstów
artykułów naukowych oraz recenzji naukowych w tomach XIII (2018) i XIV (2019)
finansowane w ramach umowy 790/P-DUN/2018 ze środków
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

The translation and the proofreading by a native speaker of the texts
of academic articles and reviews in the volumes XIII (2018) and XIV (2019)
financed as part of the Agreement 790/P-DUN/2018 from the funds
of the Ministry of Science and Higher Education allocated for the purpose
of promoting and propagating science.

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XIII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2018

Komitet naukowy / Scientific Committee:

Prof. Peter van Alfen, Prof. Michael Alram, Prof. Aleksander Bursche, Prof. François de Callatay, Dr Karsten Dahmen, Prof. Georges Depeyrot, Dr Haim Gitler, Zofia Gołubiew, Prof. Wiesław Kaczanowicz, Elżbieta Korczyńska, Prof. Katerini Liampi, Prof. Adam Małkiewicz, Prof. Andrew Meadows, Prof. Mariusz Mielczarek, Dr Jiří Militký, Prof. Janusz A. Ostrowski, Prof. Maciej Salamon, Prof. Bernhard Weisser

Redakcja / Editorial Board:

Redaktor / Editor in Chief – Jarosław Bodzek

Zastępca redaktora / Associate Editor – Mateusz Woźniak

Sekretarze / Secretaries – Dorota Malarczyk, Anna Bochnak, Barbara Zajac

Redaktor tematyczny / Theme Editor:

Peter van Alfen

Redaktor językowy / Linguistic Editor:

Peter van Alfen

Recenzenci / Reviewers:

Prof. Katarzyna Balbuza, Dr hab. Tomasz Bochnak, Dr Dario Calomino, Dr Karsten Dahmen, Dr Oliver Hoover, Dr Witold Garbaczewski, Dr Adam Kędzierski, Dr hab. Agata Kluczek, Dr Kamil Kopij, Dr Julio M. del Hoyo-Meléndez, Dr Dubravka Ujes Morgan, Dr Kyrylo Myzgin, Dr Ulrike Peter, Dr Adrian Popescu, Prof. Stephen K. Scher, Dr Szymon Tracz, Dr David Wigg-Wolf, Prof. Michel Wiedemann

Redaktorzy prowadzący / Commissioning Editors:

Dorota Malarczyk, Anna Kowalczyk

Tłumaczenia / Translations:

David Daniel

Korekta / Proofreading:

David Daniel, Aedaan Shaw

Projekt graficzny i typografia / Graphic Design and Desk Top Publishing:

Luiza Berdak

Skład i łamanie / Typesetting and Page Layout:

Joanna Słomska

Adres redakcji / Address of the Editorial Office:

Muzeum Narodowe w Krakowie

ul. Józefa Piłsudskiego 12, 31-109 Kraków

tel. (+48) 12 433 58 50

e-mail: notae@mnk.pl

<http://mnk.pl/notae-numismaticae-zapiski-numizmatyczne-1>

Wyłącznie odpowiedzialność za przestrzeganie praw autorskich dotyczących materiału ilustracyjnego ponoszą autorzy tekstów.
Authors of the texts bear the sole responsibility for observing the copyright illustrations.

Wersję pierwotną pisma *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* jest wersja elektroniczna.

The electronic edition of the *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* is treated as its original version.

© Muzeum Narodowe w Krakowie i Autorzy, 2018

ISSN 1426-5435

SPIS TREŚCI / CONTENTS

- 9 Od redakcji
10 *From the Editors*

ARTYKUŁY / ARTICLES

- EMANUEL PETAC
13 About the Sarmizegetusa Hoard from 1998 and the Possible Chronology of Burebista's Campaign to the Black Sea Border
O skarbie z Sarmizegetusy z 1998 roku i przypuszczalnej chronologii kampanii Burebisty ku wybrzeżom Morza Czarnego
- HELLE W. HORSNÆS, MALENE REFSHAUGE BECK
37 A Hoard of Republican Denarii from Skellerup, Denmark – A Preliminary Report
Skarb denarów republikańskich ze Skellerup, Dania – uwagi wstępne
- JAROSŁAW BODZEK, RENATA MADYDA-LEGUTKO
53 Coins of the Rulers of Cimmerian Bosphorus Found in Poland
Znaleziska monet władców Bosporu Kimeryjskiego na ziemiach polskich
- EVGENI I. PAUNOV
93 The Start of the Coinage of Philippopolis under Domitian
Początki mennictwa Philippopolis za panowania Domicjana
- SZYMON JELLONEK
101 Roman Foundation Myths on Colonial Coinage
Rzymskie mity założycielskie na monetach kolonialnych
- ARKADIUSZ DYMOWSKI
127 Pseudo-Ancient Pseudo-Coins from Gdańsk. Remarks in the Margins of the Catalog of Finds of Ancient Coins in Medieval and Modern Contexts in Poland
Pseudoantyczne obiekty monetopodobne z Gdańska. Uwagi na marginesie katalogu znalezisk monet antycznych z kontekstów średniowiecznych i nowożytnych z terenu Polski
- BEATA MIAZGA, BORYS PASZKIEWICZ
137 The Metal Content of Selected Polish and Brandenburg Coins from the 14th and 15th Centuries
Metal wybranych monet polskich i brandenburskich z XIV–XV wieku
- HEINZ WINTER
171 Zu den Medaillen des Benvenuto Cellini – Der Bestand des Kunsthistorischen Museums Wien
The Medals of the Benvenuto Cellini in the Collection of the Kunsthistorisches Museum in Vienna
Medale Benvenuto Celliniego z kolekcji Kunsthistorisches Museum w Wiedniu

PAULINA TARADAJ

- 191 *Quo non augustior alter*. A Few Remarks on the Series of Small Medals Issued to Commemorate the Maneuvers of the Saxon Armies at Mühlberg in 1730
"Quo non augustior alter". Kilka uwag na temat serii małych medali wydanych z okazji kampamentu wojsk saskich pod Mühlbergiem w 1730 roku

ZNALEZISKA / FINDS

JAN BULAS, PIOTR N. KOTOWICZ

- 209 New Roman Coin Finds from the Upper San River Basin
Nowe znaleziska monet rzymskich z dorzecza Górnego Sanu

TOMASZ WAGNER, BARBARA ZAJĄC

- 225 New Roman Coin Finds from the Region of Częstochowa
Nowe znaleziska monet rzymskich z okolic Częstochowy

ANNA BOCHNAK, MATEUSZ WOŹNIAK

- 245 Fragment XVI-wiecznego skarbu z Zawiercia – Kromolowa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie
Part of a 16th-Century Hoard from Kromolów, Zawiercie, from the Collections of the National Museum in Krakow

VARIA

VIERA HUPALO

- 275 Ikonografia przedstawień na medalikach religijnych z grobów w kościele pobernardyńskim w Dubnie na Wołyniu (Ukraina)
The Iconography of Images on Religious Medallions from Graves in the Former Bernardine Church in Dubno, Volhynia (Ukraine)

RECENZJE / REVIEWS

BARBARA ZAJĄC

ARNAUD SUSPÈNE, VINCENT DROST, ANDREW BURNETT,
LAURENT BRICAULT

- 307 *Rome et les provinces. Monnayage et histoire. Mélanges offerts à Michel Amandry*. Numismatica Anatolica 7. Bordeaux: Ausonius éditions: avec le concours de Spink 2017, 463 pages; ISBN 978-2-35613-197-3

KRONIKA / CHRONICLE

MATEUSZ WOŹNIAK

- 315 Kronika Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie (2017)
322 *The Chronicle of the Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow* (2017)

JAROSŁAW BODZEK

331 Kronika Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej Polskiej Akademii Nauk
Oddział w Krakowie (2017)

333 *The Chronicle of the Numismatic Section of the Commission on Archaeology of
the Polish Academy of Sciences (Krakow Branch of the Polish Academy of Sciences)*
(2017)

PAWEŁ GOŁYŹNIAK

335 Conference Report: *Coinage in Imperial Space. Continuity or Change from
the Achaemenid to Hellenistic Kingdoms?* Krakow, 28th June – 2nd July 2017

NEKROLOGI / OBITUARIES

JAROSŁAW BODZEK, MATEUSZ WOŹNIAK

345 Bogumiła Haczewska (4 maja 1943 – 31 grudnia 2017)

350 *Bogumiła Haczewska (4th May 1943 – 31st December 2017)*

357 Bibliografia prac Bogumiły Haczewskiej

Bibliography of Bogumiła Haczewska's Works

HENRYK WOŹNIAKOWSKI

361 Izabella Godlewska de Aranda (18 grudnia 1931 – 12 czerwca 2018)

363 *Izabella Godlewska de Aranda (18th December 1931 – 12th June 2018)*

Bogumiła Haczewska (1943–2017). Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego, wrzesień 1995 r. Fot. I. Feldblum
Bogumiła Haczewska (1943–2017). Emeryk Hutten-Czapski Museum, September 1995. Photo: I. Feldblum

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce tom XIII *Notae Numismaticae – Zapisków Numizmatycznych*. Zgodnie z przyjętym zwyczajem teksty o tematyce międzynarodowej publikujemy w językach kongresowych, a teksty odnoszące się w większym stopniu do zainteresowań czytelnika polskiego w języku polskim. Wszelkie informacje dla autorów oraz archiwalne tomy naszego czasopisma dostępne są na stronie www.mnk.pl.

31 grudnia 2017 roku zmarła Bogumiła Haczewska (1943–2017), emerytowany, wieloletni pracownik i kierownik Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie, znawczyni mennictwa średniowiecznego i gdańskiego, zastępca redaktora i członek komitetu redakcyjnego *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. Była osobą mocno zaangażowaną w działalność społeczną: reaktywowała w 1989 roku w Muzeum Narodowym Związek Zawodowy „Solidarność”, działała w Towarzystwie Przyjaciół Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego, zakładała Stowarzyszenie Muzealników Polskich, najważniejszą dziś organizację skupiającą pracowników polskich muzeów. Niezwykle pracowita, świadoma odpowiedzialności wynikającej ze sprawowanych przez siebie funkcji, całą sobą oddana była Gabinetowi Numizmatycznemu.

Jej pamięci poświęcamy XIII tom *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*, nie mając wątpliwości, że czasopismo to nie powstałoby bez jej zaangażowania.

Redakcja

Dear Readers,

It is with great pleasure that we present to you Volume XIII of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. In accordance with our customary practice, all the texts concerned with subjects of international interest or significance have been published in the conference languages, while those of more relevance to Polish readers – in Polish. Information for prospective authors as well as previously published volumes of our journal can be found at www.mnk.pl.

A worker of many years at the Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow and then the cabinet's director before she retired, Bogumiła Haczewska (1943–2017) passed away on December 31, 2017. An expert on medieval coinage and coinage from Gdańsk, Haczewska was deputy editor and a member of the editorial committee of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. Whether she was reactivating the Solidarity labor union at the National Museum in 1989 or busy doing work for the Association of Benefactors of the Emeryk Hutten-Czapski Museum or else putting together the Association of Polish Museologists, the most important organization for employees at Polish museums, Haczewska was heavily engaged in doing social work. An exceptionally hard worker, Haczewska was conscious of the responsibility resulting from the offices she held, giving her whole self to the Numismatic Cabinet.

It is in memory of Bogumiła Haczewska that we dedicate the 13th volume of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*, there being no doubt that the journal would never have been created without her full commitment.

The Editors

HENRYK WOŹNIAKOWSKI
Kraków

Izabella Godlewska de Aranda (18 grudnia 1931 – 12 czerwca 2018)

12 czerwca 2018 r. zmarła w Madrycie w wieku 87 lat Izabella Godlewska de Aranda, polska artystka, od 1940 r. przebywająca na emigracji – najpierw w Wielkiej Brytanii, gdzie studiowała architekturę, później, po ślubie z hiszpańskim dyplomatą Eduardo Aranda y Carranza, w Hiszpanii. Izabella wzrastała w Polsce i na emigracji w patriotycznej atmosferze – jej ojciec Józef Godlewski był od 1917 r. jednym z organizatorów wojska polskiego, później działaczem ziemiańskim i politykiem obozu piłsudczykowskiego, senatorem V kadencji. Matka Fabianna z Hutten-Czapskich była zaś córką Karola, prezydenta i dobrodzieja Mińska, oraz wnuczką Emeryka, słynnego kolekcjonera, numizmatyka, darczyńcy, założyciela Muzeum Czapskich w Krakowie. Te rodzinne tradycje sprawiły, że gdy tylko stało się to możliwe, Izabella nawiązała z krajem kontakt, który z czasem zacieśniał się i umacniał. Między innymi, jako przedstawicielka spadkobierców, podjęła wysiłki w celu reaktywowania Fundacji Smoguleckiej, założonej w latach trzydziestych przez Bogdana Hutten-Czapskiego z pomorskiej gałęzi rodziny, który przeznaczył swój majątek na rzecz Uniwersytetu i Politechniki w Warszawie. W Muzeum Czapskich w Krakowie zdeponowała część kolekcji swego wuja Emeryka Czapskiego jr., zgromadzonej przezeń w Rzymie, a także część własnych prac. Wystawiała w Polsce swoje dzieła malarskie i rzeźbiarskie – w 2005 r. w Muzeum Uniwersyteckim w Toruniu, rok później w Muzeum Narodowym w Krakowie. W 2011 r. jej inspiracje i kontakty ułatwiły wymianę wystawienniczą pomiędzy Muzeum Narodowym w Krakowie a hiszpańskim Patrimonio Nacional sprawującym pieczę nad zbiorami królewskimi, której owocem była ekspozycja zatytułowana „Polska. Złote czasy Rzeczypospolitej” w Pałacu Królewskim w Madrycie, zaś w krakowskim Muzeum Narodowym pamiętna wystawa „Skarby Korony Hiszpańskiej”.

W związku z rocznicą stulecia śmierci pradziadka Izabelli, Emeryka Hutten-Czapskiego, Muzeum Narodowe w Krakowie zorganizowało w 1997 r. wystawę ilustrującą charakter zbiorów i dorobek kolekcjonerski tego wybitnego numizmatyka. Izabella Aranda z wielkim naciskiem podkreślała wówczas konieczność realizacji woli twórcy i ofiarodawcy zbiorów, czyli ponownego udostępnienia dla publiczności Muzeum Czapskich, od 1939 r. niedostępnego dla zwiedzających. Aby wspierać rozmaite inicjatywy zmierzające do tego celu, zainspirowała wówczas powołanie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego, którego została członkiem. Jej energiczne zabiegi i perswazje przyczyniły się znacząco do powstania projektu odnowy budynku Muzeum, ostatecznie zrewaloryzowanego, wyposażonego w bogatą i nowoczesną ekspozycję numizmatyczną, otwartego w 2013 r., a następnie poszerzonego o zainaugurowany w 2016 r. Pawilon Józefa Czapskiego, prezentujący wystawę biograficzną oraz dzieła tego wybitnego malarza i pisarza, wnuka Emeryka.

Zasługi Izabelli Godlewskiej de Aranda dla kultury polskiej dobrze wpisują się w najlepsze polskie tradycje, którym hołdowali jej przodkowie, i zasługują na naszą wdzięczną pamięć.

HENRYK WOŹNIAKOWSKI

Krakow

Izabella Godlewska de Aranda

(18th December 1931 – 12th June 2018)

The Polish artist Izabella Godlewska de Aranda died in Madrid on June 12 of this year at the age of 87. An exile as of 1940, she first lived in Great Britain, where she studied architecture; then, after her marriage to the Spanish diplomat Eduardo Aranda y Carranza, she lived in Spain. Whether in Poland or in exile, Godlewska de Aranda was brought up in a patriotic atmosphere. As of 1917, her father, Józef Godlewski, was one of the organizers of the Polish army; later, he was a landowner and civic activist, a politician from the Piłsudski camp, and a senator in the Senate of the Fifth Term. Godlewska de Aranda's mother, Fabianna, was a member of the Hutten-Czapski family. Fabianna was the daughter of Karol Hutten-Czapski, the mayor and benefactor of Minsk, and the granddaughter of Emeryk Hutten-Czapski, the famous collector, numismatist, donor, and founder of the Czapski Museum in Krakow. These family traditions resulted in Godlewska de Aranda re-establishing contact with Poland as soon as it became possible, her contact with Poland growing in strength over time. As, among other things, the heirs' representative, Godlewska de Aranda attempted to reactivate the Smogulecka Foundation, which had been founded in the 1930s by Bogdan Hutten-Czapski, who was from the Pomeranian branch of the family and who left his estate to the University of Warsaw and the Warsaw University of Technology. It was at the Czapski Museum in Krakow that Godlewska de Aranda deposited part of the collection of her uncle, Emeryk Czapski Jr., a collection that he had gathered together in Rome. It was also at the Czapski Museum that she deposited some of her own works. Godlewska de Aranda's paintings and sculptures were exhibited in Poland at the Nicolaus Copernicus University Museum in Toruń in 2005 and then a year later at the National Museum in Krakow. At her inspiration – and because of her contacts – it became possible in 2011 to organize an exhibition exchange between the National Museum in Krakow and the Spanish Patrimonio Nacional, which is in charge of the royal collections. This resulted in two expositions: one titled *Poland. The Golden Age of the Polish Republic* at the Royal Palace in Madrid and another titled *The Treasures of the Spanish Crown* at the National Museum in Krakow.

In connection with the one-hundredth anniversary of the death of Godlewska de Aranda's great-grandfather, Emeryk Hutten-Czapski, the National Museum

in Krakow organized an exhibition in 1997 that drew attention to the features of the collection of this outstanding numismatist. Godlewska de Aranda emphasized at this time that it was necessary that Hutten-Czapski's will be honored, that is, that the Czapski Museum make his collection – which had been off-limits to the museum's visitors as of 1939 – open to the public once again. At her inspiration – in order to support various initiatives aimed at fulfilling this goal – the Association of Benefactors of the Emeryk Hutten-Czapski Museum was created; Godlewska de Aranda also became a member of the association. Her energetic efforts and persuasive skills had an enormous influence on the creation of a project to renovate the museum's building, which was ultimately restored and equipped with a lavish and modern numismatic exposition that opened in 2013. It was expanded shortly afterwards with the inauguration in 2016 of the Józef Czapski Pavilion. Besides a biographical exhibition, the pavilion also includes works by this outstanding painter and writer, Emeryk's grandson.

The services rendered to Poland's culture by Izabella Godlewska de Aranda fit neatly with the best Polish traditions that her ancestors upheld, and she deserves our grateful commemoration.

Izabella Godlewska de Aranda (1931–2018). Portret pędzla Ricardo Macarróna. Fot. Archiwum Rodziny
Izabella Godlewska de Aranda (1931–2018). Portrait by Ricardo Macarrón. Photo: Family Archive

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ MUZEUM IM. EMERYKA HUTTEN-CZAPSKIEGO

Towarzystwo Przyjaciół Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego jest stowarzyszeniem o charakterze międzynarodowym z siedzibą w budynku Muzeum Narodowego w Krakowie przy ul. Piłsudskiego 12.

Towarzystwo zostało założone w 1996 roku, a jego celem jest szerokie udostępnienie zbiorów Rodziny Czapskich w Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego (stanowiącym Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie). Ponadto wspiera ono kolekcję oraz pomnaża ją i poszerza o zbiory związane z działalnością członków Rodziny Czapskich.

Powyższe cele Towarzystwo realizuje m.in. poprzez wspieranie inicjatyw wystawienniczych, prowadzenie działalności naukowo-badawczej i wydawniczej w Polsce i za granicą, poszukiwanie finansowego wsparcia na rzecz Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego oraz współdziałanie z Dyrekcją Muzeum Narodowego w Krakowie.

ZARZĄD TOWARZYSTWA

Jarosław Bodzek, Jacek Budyn,
Paweł Kłoczowski, Henryk Woźniakowski (Prezes)

Adres do korespondencji:

Henryk Woźniakowski, ul. Kościuszki 37, 30-105 Kraków, Poland

Tel.: +48 12 619 95 01

Fax: +48 12 619 95 02

E-mail: henrykwo@znak.com.pl

Konto:

Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie

14 8589 0006 0000 0011 0897 0001

THE ASSOCIATION OF BENEFACTORS OF THE EMERYK HUTTEN-CZAPSKI MUSEUM

The Association of Benefactors of the Emeryk Hutten-Czapski Museum is an international association with headquarters in the National Museum building at ul. Piłsudskiego 12 in Krakow.

Founded in 1996, it aimed to effect a public display of Czapski Family collection at the Emeryk Hutten-Czapski Museum (Branch of the National Museum in Krakow), to sponsor and enlarge the collection, and enrich it with exhibits related to the work of the Czapski Family.

In order to meet these objectives the Association has undertaken a number of activities, such as supporting, exhibition initiatives, publishing, and conducting scientific research both in Poland and abroad, financial support of the Emeryk Hutten-Czapski Museum and collaboration with the Management of the National Museum in Krakow.

BOARD OF EXECUTIVES

Jarosław Bodzek, Jacek Budyn,

Paweł Kłoczowski, Henryk Woźniakowski (President)

Contact address:

Henryk Woźniakowski, ul. Kościuszki 37, 30-105 Kraków, Poland

Phone: +48 12 619 95 01

Fax: +48 12 619 95 02

E-mail: henrykwo@znak.com.pl

Bank Account:

Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie

14 8589 0006 0000 0011 0897 0001

